

Suomen Maallikkotuomarit ry
Puheenjohtaja Jouni Elomaa
Virusmäentie 96 C
20300 Turku

9.3.2016

LAUSUNTO ARVIOMUISTIOSTA *OIKEUSPROSESSIEN KEVENTÄMINEN* (OM 8/41/2015)

Suomen Maallikkotuomarit ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto koskien yllä mainittua arviomuistiota. Pidämme ensiarvoisen tärkeänä, että oikeudenhoidon alaa koskevien lakiesitysten valmisteluun osallistuvat muutkin kuin juristien ammattikunnan edustajat. Näin kyetään paremmin ottamaan huomioon kansalaisten näkemykset ja tasapainottamaan tilannetta, jossa yhden ammattikunnan edut saattavat olla ristiriidassa kansalaisten oikeusturvan kanssa.

On valitettavaa, että lautamiehiä ollaan jatkuvasti vähentämässä ja jopa poistamassa käräjäoikeuksista pelkästään kustannussäästöihin vedoten. Taloudelliset syyt eivät saa olla syy kansalaisten näkemyksen poistamiseen oikeusjärjestelmästä. Maallikkotuomareiden käyttö lisää oikeuslaitoksen toiminnan läpinäkyvyyttä ja kansalaisten oikeusturvaa. Kansainvälisesti maallikkotuomareiden käyttöä eri oikeusasteissa on viime vuosina lisätty huomattavasti, ja Suomenkin lautamiesjärjestelmä on toiminut esimerkkinä monille maille, joissa oikeudenhoitoa on haluttu kehittää. Euroopan Unioni on myös ilmaissut tukensa maallikoiden käytön lisäämiselle oikeudenhoidossa. Naapurimaassamme Ruotsissa lautamiehet toimivat käräjäoikeuksien lisäksi hovioikeuksissa. Englantilaisessa rauhantuomarijärjestelmässä suurin osa alemman oikeusasteen istunnoista hoidetaan maallikkovoimin, oikeusoppineen neuvonantajan toimiessa avustavassa roolissa. Kokemukset ovat olleet myönteisiä; järjestelmä on huomattavan kustannustehokas eikä tuomioista vedota ylempiin oikeusasteisiin sen enempää kuin meilläkään. Suomessakin tulisi harkita lautamiesten käytön huomattavaa lisäämistä. Suomen Maallikkotuomarit ry onkin esittänyt, että mm. nuorten ja ensikertalaisten kohdalla tulisi aina käyttää lautamieskokoontia.

Useissa rikoksissa näyttö on hyvin tulkinnanvaraista. Tuolloin korostuu tarve useammille silmä- ja korvapareille sekä havaintojen pohjalta käytävälle perusteelliselle keskustelulle oikeuden jäsenten kesken. Keskustelun kuluessa yleensä myös tapahtumien kulku selkeytyy oikeuden jäsenille. Tästä syystä emme voi kannattaa yhden tuomarin kokoonpanon käytön tai päätösvallan laajentamista. Näytön arvioinnissa on kyse kansalaisten, niin vastaajien kuin asianomistajienkin oikeusturvasta. Kokemuksemme mukaan suuri osa käräjätuomareista haluaa juuri tästä syystä säilyttää lautamiesjärjestelmän. Kolmen tuomarin kokoonpanon käyttäminen puoltaa paikkaansa, kun tarvitaan laaja-alaista oikeustieteellistä pohdiskelua. Näytön arviointiin oikeustieteellinen koulutus ei tuo juurikaan lisäarvoa. Lisäksi kolmen tuomarin kokoonpanon käyttö tulee huomattavasti lautamieskokoontia kalliimmaksi.

Lautamiehillä on myös keskeinen rooli tehtäessä oikeusjärjestelmäämme kansalaisten keskuudessa ymmärrettävämmäksi. Jo nykyisellään lautamiehet levittävät tietoa oikeuslaitoksen toiminnan periaatteista, oikaisevat vallitsevia ennakkoluuloja ja väärinkäsityksiä sekä aktiivisesti madaltavat kansalaisten kynnystä oikeuslaitoksen suuntaan. Viime aikoina arvokasta yhteistyötä on tehty mm. koululaitoksen kanssa. Myös

tuomioneuvottelussa lautamiesten läsnäolo vaatii käräjätuomariltakin ajatusten selkeää äänen lausumista ja tuomiolauselman kirjoittamista ymmärrettävään muotoon.

Fiskaalisessa mielessä lautamiesjärjestelmä on lähes ilmainen. Arviomuistiossa mainitut kiinteät hallinnolliset kustannukset eivät tulisi käytännössä vähenemään, vaikka lautamiehistä luovuttaisiin kokonaan. Nykyäänkin lautamiehiin liittyvät hallinnolliset tehtävät hoidetaan pääsääntöisesti muiden töiden ohessa. Meidän näkökulmastamme vaikuttaa varsin tarkoitushakuiselta, että arviomuistiossa ei ole edes yritetty arvioida muiden toimenpiteiden säästövaikutuksia.

Tällä hetkellä oikeudenhoidon kustannuksia lisäävät huomattavasti istuntojen peruuntumiset ja oikeusprosessin pitkittyminen. Kolmas merkittävä menoerä ovat yksityisen oikeusavun kustannukset, jotka ovat muutamassa vuodessa lisääntyneet useilla miljoonilla euroilla. Näihin kustannuseriin tulisi ensisijaisesti pyrkiä vaikuttamaan. Mahdollisesti myös sovittelumenettelyn lisäämisellä voitaisiin taloudellista ja muuta käräjäoikeuksien kuormaa keventää.

Suomen Maallikkotuomarit ry katsoo kansalaisten osallistumisen oikeudenhoitoon olevan keskeinen osa eurooppalaista oikeusvaltioperiaatetta. Sitä ei tule ryhtyä lyhytnäköisesti romuttamaan vetoamalla kustannussäästöihin. Sen sijaan tulisi ryhtyä aktiivisesti pohtimaan, miten lautamiesten laajemmalla käytöllä voitaisiin saada aikaiseksi säästöjä parantaen samalla kansalaisten oikeusturvaa ja luottamusta oikeusjärjestelmäämme.

SUOMEN MAALLIKKOTUOMARIT RY – FINLANDS LEKMANNADOMARE RF